

Hembygdsbladet

Årgång 21, nummer 3
Augusti 2019

Enhörna Hembygdsförenings
informationsskrift

ENHÖRNA
HEMBYGDSFÖRENING

ENHÖRNA HÖSTMARKNAD

**Söndagen 25 augusti kl 13-16
vid HEMBYGDSMUSEET**

Hembygdsföreningens årliga
höstmarknad vid museet,
”hemvändardagen”, genomförs som
vanligt sista söndagen i augusti.

Välkommen!

VAD HÄNDER I HÖST?

Det är som vanligt många fina aktiviteter även
under hösten!

- Marknadsdag den 25 augusti vid museet
- Stadsvandring 13 augusti vid Sandviken
- Mopedrally den 15 september vid museet

ÅRETS HÖSTMARKNAD

Söndagen den 25 augusti, kl 13-16

Hembygdsföreningens årliga höstmarknad vid museet, "hemvändardagen", går som vanligt av stapeln sista söndagen i augusti.

Marknaden bjuder på en inbjudande marknadsgata med mycket att handla och sedan några år även en avdelning med bakluckekoppis! I år försäljes där delar av Barbro E Sjöströms hem. *Vi har:*

- Försäljning av lokala alster som grönsaker, äppelmust, hembakat matbröd, sylter och safter, ev honung och hemslöjd (boka plats snarast!)
- Mycket gott att äta med bl a grillat vildsvinskött, kokt/grillad korv, kaffeservering och glass
- Fiskdamm för barnen
- Bakluckeloppis (Boka plats i snarast!)
- Visning av veteranfordon

Anne-Marie Andersson tar gärna emot alla sorters hembakat bröd på tel 070/672 42 46 eller mejl anne-marie.majhem@telia.com

Vill du sälja dina alster på marknaden eller boka plats för bakluckeloppis? Hör av dig till Britt-Marie Gylefors före 17/8 för att få en plats tilldelad på tel 070/535 84 56 eller mejl, b.gylefors@telia.com

Välkomna!

MOPEDRALLY 15 SEPTEMBER

Den 15 september är det åter dags för Enhörnas Mopedrally. Fjolårets rally blev en stor succé med över 90 startande ekipage.

Rallyt, som nu går av stapeln för 4:e året, arrangeras av Susanne och Pelle Höglund, Bernt Eriksson och Enhörna Hembygdsförening.

Samling kl. 10.00 vid Enhörna Hembygdsmuseum.

Start kl. 11.00, ingen föränmälan.

Vid startplatsen kommer det att finnas beskrivning av årets bana.

Museet är öppet hela dagen och från kl 12.00 serveras korv med bröd och mos, dricka, kaffe etc.

Mopedisterna bjuds på smörgås före avfärd, från ca kl 09.30.

Under tiden som rallydeltagarna är på banan kan du, som inväntar målgången, fördriva tiden t.ex. med att besöka vårt fina museum, gå en tipspromenad, ta en fika, prata med mopedintresserade o.s.v.

MOPED är ett två-, tre-, eller fyrehjuligt motorfordon.

Ordet moped ”motor och pedal” myntades 1952 av den svenske Motorjournalisten Harald Nielsen som arbetade på tidskriften Motor.

De tidigaste mopederna utvecklades i början av 1950-talet och var då oftast cyklar med en så kallad påhängsmotor, kallades enpetare, det vill säga moped med endast en växel. Av säkerhetsskäl också försedd med dubbla bromsar.

Föregångare var de likartade fordon, kallade lättviktare, med 98 cc-motorer som var mycket populära på 20- och 30-talen. I samband med mopedens introduktion kan man säga att lättviktaren, via lagstiftning delades upp i två spår, mopeden och lättviktaren som nu fick väga 75 kilo. Tidigare var maxviktgränsen 45 kilo.

Fordonstypen moped var tidigare befriad från körkort men har numera, åtminstone för de yngre förarna, fått krav på att förare ska ha körkort eller förarbevis.

Välkomna till en trevlig mopedsondag då vi hoppas överstiga fjolårets antal deltagare, få fint väder och även mycket publik.

/Enhörna Hembygdsförening, Susanne och Pelle Höglund samt Bernt Eriksson.

VÅRA NYA UTSTÄLLNINGAR

Om ni inte redan har sett våra utställningar eller om ni vill se mera av dem - **kom och titta!**

Nytt för i år är sjöfartsutställningen. Kyrko- och leksaksutställningarna är förbättrade respektive omändrade och kartutställningen har ändrats en del.

Rättelse till hembygdsbladet

I förra numret skrev jag att den vackra kyrkporten som vi satt upp till ingången i vår kyrkoutställning togs från Ytterenhörna kyrka 1954 vilket var fel. Porten togs bort nu vid den senaste renoveringen 2014-2018. /Anne-Marie

TEMAUTSTÄLLNING OM SJÖFART

På skärmar kan man läsa om vintervägar på Mälaren, vintersjöfart, sjökrokar, bryggor, godstrafik och rederier. Inlånade marina föremål som lanternor, segel, trossar och mycket mera kan också beskådas.

Ridö Pilskär har genom tiderna lett fartygen förbi grynnor och skär. För ett antal år sedan ville Sjöfartsverket ta bort driften av fyren eftersom den inte längre behövdes för sjöfarten i Mälaren. Men Ulf Andrén bosatt på Horn saknade dess ljus så han tog över driften en tid och med hjälp av batterier blinkade åter fyren med rött, grönt och vitt sken. Nu drivs den med solceller och Mälarens Båtförbund ansvarar idag för dess skötsel.

Sandvikens brygga. Omkring 1925.

Rälsen går till ett magasin (s.k Luffarhotellet) t.v. om bilden. Här förvarades gods till och från ångbåtarna som lade till vid bryggan. Syskonen Birger och Bengt Mellin har kommit med roddbåt från Slandön.

En enkel brygga hade funnits länge vid Sandviken, nämnd som lastageplats på karta från 1795. Sedan tegelbruket lades ner och rivits 1904-1905 bebyggdes området med sommarvillor. Bryggan har byggts om vid flertal tillfällen och under 1900-talet har den haft stor betydelse för den närmaste omgivningen och inte desto mindre för övriga Enhörna. Från Sandviken utlastades mjölk från gårdarna i trakten. I omgivningarna fanns också ett 15-tal handelsträdgårdar som skeppade ut sina produkter till Stockholm. På höstarna skickade Slandöfiskarna siklöja med kvällsbåten. Frälsningsarmén hade särskilda rabatter under 20-talet på ångbåtarna för sina resande till vilohemmet Kämparo. Högalids församling hade fram till 1963 en småbarnskoloni i Sandviken. För deras vidkommande var bryggan med all sin ångbåtstrafik mycket viktig. Ännu idag betyder bryggan mycket för enhörnaborna. /Anne-Marie

/Brutt-Mari

A detailed historical map of the Björnsjö area in Sweden. The map shows a network of roads and a railway line. Key locations labeled include Sofielund, Fejvik, Sandviken, Tegelbruk, Björklunda St, Nybygget, Starberg, Lindesberg, Karlsborg, Viksberg, Björnsjö, t. St. Väsby, t. Norrö, t. Räfö, Brännorp, Bulsholm, Johannesdal, Stenby, Brännorp, Rosental, Norrlöt, and Räflöt. The map also shows a network of roads and a railway line.

2019 ÅRS NATIONALDAGSFIRANDE

Det traditionella nationaldagsfirandet i Enhörna lockade ca 250 personer till Hembygds museet!

Det är så trevligt att så många kommer till vårt Nationaldagsfirande och strålande sol var det även i år!

Programmet inleddes med att Enhörnakören tillsammans med spelman och fanborg tågade från kyrkan till museet. Enhörnakören sjöng ett antal vackra sånger till och spelmanen bjöd på ytterligare låtar på sin nyckelharpa.

Årets talare var Maria Holmgren, diakon i Strängnäs Stift och bosatt i Enhörna, som hade ett vackert och finstämt tal om bl a eldsjälar; allt från Hazelius som grundade Skansen till vår förenings arbete!

En tävling har pågått om att baka en Enhörnabakelse och vinnare av tävlingen korades.

Firandet avslutades med att vi gemensamt sjöng nationalsången.

Efter mötet öppnade museet för säsongen och den nya utställningen om sjöfart och de omärande kyrko-, leksaks, och kartutställningarna intresserade många besökare.

/Mona

VI DELTOG FRAMGÅNGSRIKT I ÅR IGEN PÅ 1800-TALSVECKAN PÅ TOREKÄLLBERGET

I tre dagar medverkade vi i Hembygdsföreningen under 1800-tals veckan på Torekällberget. Otroligt mycket folk gick förbi bondens marknad där vi visade konservering och torkning av äppelringar.

Under lördagen visade och informerade Ann-Cathrin Lundman om fermentering av grönsaker och kimchi. Smakprov gavs också på kimchi. Intresset var stort, många ville gärna prova på och recept fanns att tillgå.

Vi fick också tillfälle att prata om vår förening och många blev intresserade att besöka oss. Mycket trevliga dagar.

/Kicki

VAD HAR DU VARIT MED OM I BYGDEGÅRDEN?

Bygdegårdsrörelsen fyller 75 år och det skulle bygdegårdsföreningen vilja fira med en utställning med bilder och berättelser om vad som har hänt i bygdegården.

- Har du varit på basar, luciafest eller julgransplundring i bygdegården?
- Har du kanske varit lucia?
- Har du spelat teater i bygdegården?
- Har du haft din bröllopsfest, dopkalas för ditt barn eller annan fest i bygdegården?
- Har du gått på kurs i bygdegården eller hört en bra föreläsning?

Det som du varit med om vill vi ha en liten berättelse om och gärna en bild. (kanske finns någon i museet)

Hör av dig till Barbro:

barbro.h.holmberg@gmail.com

CHRISTINA SANDBERG ÅRHUNDRADETS SÖDERTÄLJEBO

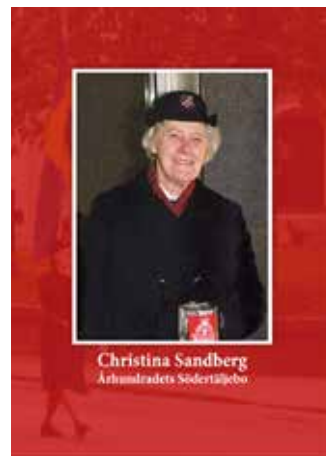

Vi har till försäljning i museet en skrift som hennes son Jan Sandberg är författare till. Enligt honom bygger den på hennes egna berättelser och minnen. Där kan man läsa om hennes år i små- och storskolan i Överenhörna, hennes olika arbeten på Nöttesta pensionat och på Nore L. Hanssons hatt & mössfabrik. Hur hon träffar sin man Arthur och får sina två barn. Där berättas det om hennes gudstro och att hon så småningom blev frälsningssoldat. Ett tiotal bilder finns också som berättar en del om hennes liv.

Vi säljer den för 50 kronor och den säljs till förmån för Frälsningsarméns sociala arbete i Södertälje.

Statyn på gågatan invigdes den 11 maj i år och Gunilla Wihlborg är konstnären bakom den.

/Anne-Marie

VÅR TEMADAG OM SJÖFART

En kulturreesa med Ejdern

En härlig försommardag i juni lade Ejdern ut från Borgmästarudden i Södertälje för färd mot Ekensbergs bryggan i Enhörna.

Vi var ett 40 tal passagerare och en besättning bestående av Kapten Björn Borg, maskinisten Sten Ekvall och eldaren Lars Hjerpe samt några däcksmän. Ejderns räddare Gert Ekström var också med och berättade hur han som 23 åring förstod värdet i att ta hand om Ejdern.

Tina Westerlund guidade oss på vår färd genom kanalen och berättade om sevärda platser som vi gled förbi.

Lagom vind och sol gjorde färden minnesvärd. De flesta promenerade från bryggan till Hembygds museet men bilar väntade för dem som tyckte att 1,5 km var väl så långt att gå.

Vid museet väntade värdarna Kicki och Bengt med kaffe, smörgås och kakor. Efter en rundvandring i museets lokaler berättade Inga Ekvall och undertecknad valda delar om Enhörnas sjöfart under årens lopp.

/Anne-Marie

KYRKVANDRING FRÅN YTTERENHÖRNA

Söndagen den 19 maj startade årets kyrkvandring från Ytterenhörna kyrka efter en kaffestund i församlingshemmet.

30 förväntansfulla vandrare följde Ann-Charlotte och Olle i det vackra vädret på den gamla landsvägen genom Väsby. När vi kom till Stjärna bjöds vi in till Missionshuset där Ann-Charlotte berättade om kyrkans tillblivelse. Vi fortsatte genom Aska, över vägen och gick mot Vinberga där fam. Blomdin tog emot oss. Deras stora trappa passade oss perfekt. Ann-Charlotte höll en betraktelse och Johan välsignade oss. Efter medhavd matsäck återvände vi till Ytterenhörna kyrka. Ett stort tack till Ann-Charlotte, Olle och Johan från mycket nöjda deltagare. Vandrigen är ett givande samarbete mellan Frikyrkoförsamlingen, Södertälje pastorat och Hembygdsföreningen. /Kicki

Här följer ett utdrag ur J. David Petterssons fantastiska levnadsbeskrivning "En återblick på flydda tider".
/Anne-Marie

MINNEN FRÅN BARN OCH UNGDOMSÅREN

Ett år gammal, år 1890 flyttade mina föräldrar från Sandbrink till Sandvikens tegelbruk i Ytterenhörna, som far då hade köpt. Jag önskar att jag hade förmågan att teckna för att visa eftervärlden hur det såg ut i Sandviken i början på 1890-talet.

Ett av mina första minnen är följande. Jag var i tegelbrukets kranhus intill lerkransvandringen. Far hade gjort små barkbåtar åt mig. Intill lerkranen var en tunna nergrävd i marken jäms med tunnans överkant. Från en naturlig källa i närheten var vattenrännor utlagda. Från tunnan var en liknande vattenledning utlagd, så att tunnan alltid var fylld med vatten, som användes för bevattning av leran i kranen.

Jag satt där på kanten och seglade med mina båtar. Jag minns ännu hur Starberg stod där och öste lera och sand i lerkranen, hur han kom till tunnan och tog en hink vatten ibland. Mina båtar sjönk då ner en stund, men snart var tunnan åter full och mina båtar var åter inom räckhåll. Hästen i vandringen gick sin jämna lunk. Starberg öste lera och sand och hade ett vakande öga på sjömannen på tunnkanterna som tur var. Jag gav mina barkbåtar fart med handen, så att de gick över till andra sidan, slog emot där och kom tillbaka till mig. Rätt vad det var tog jag i för mycket och tog överbalansen och tippade ner i tunnan med huvudet före. Starberg kom kvickt som en tanke till min hjälp. Starberg fick tag om min ena fotled, karlarna runt omkring skrattade, och Starberg höll mig en stund i fotleden på rakt utsträckt arm. När han så släppte mig blev det bråttom hem. Gråtande och högljutt skrikande "mamma, mamma jag har drunknat" kom jag till mors lugna hamn.

Nästa starka minne var när jag blev lurad. Karlarna i tegelbruket talade om för mig, om man lade en nypa salt

på stjärten på en sädesärta, kunde man ta den levande. Jag rusade in till mor och bad om att få en nypa salt och berättade om hur lätt det var att fånga sädesärlor. Mamma sade att det var omöjligt men jag trodde mer på karlarna än på mor. Jag sprang en halv dag på en slätt utanför vår trädgård, tills jag var alldeles utmattad och då förstod jag att mamma hade rätt. På den tiden var man minsann inte bortskämd med dyrbara leksaker. Det dyrbarast var en lergök för 5 eller 10 öre och möjligen en trähäst för 25 öre. Lekkamraternas skara ökade så småningom. Vid Sandviken fanns på den tiden endast fyra stugor. I en av dem bodde en gammal skutskeppare, som hette Jansson och hans hushållerska, Karin Hagberg. Vi barn hade en väldig respekt för dem. På deras gårdsplan var det inte värt att springa in. De hade seglat i många år på Mälaren, men nu hade deras skuta blivit gammal och murken. Den låg sjunken intill Sandvikens brygga. Nu höll de till på sjön och fiskade på gamla dagar. I den andra stugan bodde en änka, Emma Johansson som hade två flickor. Den ena, två år äldre än jag och den andra jämgammal med mig. Den tredje stugan var bebodd av en fiskare, som hade två pojkar, några år yngre än jag. Utom de här nämnda fanns ju min bror Oskar, född den 15 november 1890 och min syster Maria född den 13 augusti 1893.

Vi lekte vanligen "far, mor och barn" och så körde vi häst ibland. Vi pojkar var mest sjömän. I tegelbruket arbetade en värmlänning, Molinder. Hans gumma var postbärare i orten. En eller två gånger i veckan kom posten och gumman var nog den snabbast "Dagens Nyheter", då hon kom. Hon hade flera pojkar, som var sjömän och när hon började berätta om deras bedrifter, var vi idel öra. Hon berättade att hennes Rittsen hade varit så långt ut på världshaven, att han såg varken himmel eller vatten. Detta var något märkvärdigt och storslaget! Pappa gjorde båtar av lera och brände i tegelugnen. Omsider hade vi en hel flotta som vi skötte om och hade hela mälartrafiken på landbacken.

Vi lekte båt och trots den enorma sjöfarten, som då var på Mälaren, hade vi reda på namn och kände igen de olika båtarna, som dagligen trafikerade Björköfjärden.

ÅRETS HÖSTMARKNAD 25 AUGUSTI

Söndagen den 25 augusti, kl 13-16

Marknadsgata med mycket att handla och sedan några år även en avdelning med bakluckekoppis!

- Försäljning av lokala alster som grönsaker, äppelmust, hembakat matbröd, sylter och safter, ev honung och hemslöjd (**boka plats snarast!**)
- Mycket gott att äta med bl a grillat vildsvinskött, kokt/grillad korv, kaffeservering och glass
- Fiskdamm för barnen
- Bakluckeloppis (**boka plats i snarast!**)
- Visning av veteranfordon

Anne-Marie Andersson tar gärna emot alla sorters hembakat bröd: Kontakt, tel 070/672 42 46 eller mejl anne-marie.majhem@telia.com

Vill du sälja dina alster på marknaden eller boka plats för bakluckeloppis? Hör av dig till Britt-Marie Gylefors före 17/8 för att få en plats tilldelad på tel 070/535 84 56 eller mejl, b.gylefors@telia.com

MOPEDRALLY 15 SEPTEMBER

Fjölårets succé - Mopedrallyt som nu går av stapeln för tredje året i rad! Rallyt arrangeras av Enhörna Hembygdsförening tillsammans med Susanne och Pelle Höglund samt Bernt Eriksson.

Museet är öppet och det finns korv samt kaffeservering under dagen. Samling vid Enhörna Hembygdsmuseum (vid Överenhörna kyrka) kl. 10.00. Start 11.00, ingen föränmälan.

Välkommen!

ENHÖRNA HEMBYGDSFÖRENINGENS STYRELSE

Mona Elveskog, ordf.	070/214 55 01 (elveskog@telia.com)
Britt-Mari Gylefors, v. ordf.	070/535 84 56 (b.gylefors@telia.com)
Anders Östensson, kassör	070/687 15 81 (andersostensson@hotmail.com)
Anne-Marie Andersson	070/672 42 46 (anne-marie.majhem@telia.com)
Kicki Lindqvist	070/990 40 83 (kickilindqvist1947@gmail.com)
Bengt Johansson	072/877 24 34 (iobjohansson@ekeby-ktv.net)
Juha Nyberg	070/325 99 03 (juha.nyberg@linearis.se)
Silvana Lindgren	076/724 41 58 (silvana.lindgren@gmail.com)

TURLISTA ÅNGFARTYGET MARIEFRED 2019

- 1 juni - 28 juni trafik lördagar och söndagar samt midsommarafton.
- 29 juni - 18 augusti trafik tisdagar-söndagar.
- 24 augusti - 8 september trafik lördagar och söndagar. Ingen trafik den 26 augusti.

10.00	Från STOCKHOLM	Till	20.00
11.50	Sandviken		17.50
12.25	Enhörna-Ekensberg		17.30
13.30	Till MARIEFRED	Från	16.30

E · N · H · Ö · R · N · A

HEMBYGDSFÖRENING

Box 39, 151 28 Enhörna

Medlemsavgiften är 150/200:-/år (enskild/familj).

Plusgiro 23 89 45-0 | Swish 123 400 68 39

Hembygds museet hålls öppet söndagar under juni - september 13.00 - 16.00.

Tag kontakt med någon i styrelsen om du vill besöka museet vid annan tidpunkt.

Besök föreningens hemsida:

www.hembygd.se/enhorna-hembygdsforening

